

Examen VMBO-GL en TL

2014

tijdvak 1
vrijdag 16 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Slagvaardig met geld!

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 6 moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 1 en 2 in de bijlage.

Bert Zuiderwerk is gek op drummen. Hij wordt vandaag 18 jaar. Als cadeau heeft hij maar één wens: een nieuw drumstel. Zelf heeft hij maar € 500 gespaard. De rest zal hij moeten lenen. Hij laat zijn oog vallen op het nieuwe drumstel uit de onderstaande advertentie.

Nu geen € 1.650 maar

- 2p 1 Noem voor Bert twee voordelen van lenen voor een nieuw drumstel in vergelijking met sparen voor een nieuw drumstel.
- Gebruik informatiebron 1.*
- 1p 2 Bert kijkt naar de mogelijkheid van een persoonlijke lening, die hij in 5 jaar wil terugbetalen.
Hoeveel gaat hij dan in totaal betalen aan rente?
A € 357,20
B € 502,80
C € 1.357,20
D € 2.002,80

Bert schrikt van de kosten van een lening. Zijn oude drumstel is niet kapot, dus hij kan nog even wachten. Hij informeert bij de bank naar mogelijkheden om te sparen. De hoogste rente krijg je op internet spaarrekeningen. Ook kijkt Bert met veel belangstelling naar de informatie over de 'rendementsrekening'.

- 1p 3 Noem een reden waarom banken bij een internet spaarrekening een hogere rente vergoeden dan bij een 'gewone' spaarrekening.

Gebruik informatiebron 2.

- 2p 4 Leg uit wat de bank bedoelt met de reclamezin voor de rendementsrekening: "Wel de voordelen, maar niet de nadelen van beleggen op de beurs!"

Bert heeft weinig verstand van beleggen en weet niet wat hij moet verwachten van die Dow Jones Euro Stoxx 50 Index. Zijn vader helpt hem en doet een voorspelling over het rendement voor de komende 5 jaar:

jaar 1: - 5%

jaar 2: +3%

jaar 3: +7%

jaar 4: +9%

jaar 5: +12%

Als Bert gaat sparen, legt zijn vader nog eens € 500 extra spaargeld bij het geld van Bert.

Gebruik informatiebron 2.

- 2p 5 Ga er vanuit dat de voorspelling van zijn vader uitkomt. Ga uit van een bedrag aan spaargeld van € 1.000.
→ Hoeveel zal Bert aan het einde van het vijfde jaar uitgekeerd krijgen volgens de voorwaarden van de bank, als hij het totale bedrag van zijn spaargeld op de rendementsrekening zet?
Schrijf je berekening op.
- 1p 6 Op de internetspaarrekening zal het eindbedrag lager zijn dan bij de rendementsrekening. In beide gevallen is het totale spaartegoed dat Bert na 5 jaar heeft niet genoeg om dat nieuwe drumstel te kopen. "Vervelend aan die rendementsrekening is ook dat ik niet tussentijds kan bijstorten", zegt Bert.
→ Noem nog een ander nadeel van de rendementsrekening in vergelijking met de internetspaarrekening.

Slagvaardig met geld!

informatiebron 1

Tarieven persoonlijke lening (maandbedragen in euro's)

geleend bedrag (in €)	effectieve rente op jaarbasis	12 mnd	24 mnd	36 mnd	48 mnd	60 mnd
500	13,5%	44,60	23,71	16,78	13,35	11,31
1.000	13,5%	89,19	47,92	33,57	26,70	22,62
1.500	12,7%	133,29	70,62	49,84	39,51	33,38
2.000	12,7%	177,71	94,16	66,45	52,69	44,51
2.500	11,4%	220,78	116,34	81,67	64,43	54,16

informatiebron 2

Rendementsrekening en internetspaarrekening bij BerendsBank

Rendementsrekening:

“Wel de voordelen, maar niet de nadelen van beleggen op de beurs!”

Kenmerken **rendementsrekening**:

- Looptijd 5 jaar
- Eenmalig instappen al vanaf € 500
- Bijstorten niet mogelijk
- Tegoed alléén vrij opneembaar bij overlijden
- Beperkte beleggingsrisico's

Het rendement

De hoogte van de rente is afhankelijk van het koersverloop van de Dow Jones Euro Stoxx 50 Index. Deze index bestaat uit de 50 grootste beursgenoteerde bedrijven van de eurolanden.

De rente wordt pas na 5 jaar berekend en dan samen met de inleg bijgeschreven op een aparte rekening. De rente per jaar is gelijk aan de stijging of daling in procenten van de index.

De rente per jaar kan op deze rekening nooit minder bedragen dan - 4% en nooit meer dan + 10%.

Internetspaarrekening:

BerendsBank heeft bij Internet Sparen altijd een hoge en redelijk stabiele rente. Op dit moment bedraagt de rente 4%. U mag vrij geld storten en opnemen zonder boete.

De arbeidsmarkt voor vrouwen

Bij de beantwoording van de vragen 7 tot en met 11 moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 3 en 4 in de bijlage.

Van oudsher is het percentage vrouwen met een baan lager dan het percentage mannen met een baan. De Nederlandse regering is al een tijd bezig om hier verandering in te brengen. En met redelijk succes. De arbeidsdeelname van vrouwen is de laatste dertig jaar sterk toegenomen. Echter, een groot deel van de vrouwen met een baan werkt in deeltijd. Het percentage vrouwen met een deeltijdbaan is fors hoger dan bij mannen.

- 2p 7 In Nederland worden maatregelen genomen om meer vrouwen aan het werk te krijgen én vrouwen meer uren te laten werken. Eén ervan is een goede kinderopvangregeling.
→ Welke andere maatregelen kan de overheid nemen om de arbeidsdeelname van vrouwen te bevorderen?
Noem een **financiële** maatregel en een **niet-financiële** maatregel.
- 2p 8 Vooral in tijden van een krappe arbeidsmarkt wordt de discussie over de noodzaak van een grotere arbeidsdeelname door vrouwen weer actueel.
→ Waarom vooral dan?
Gebruik in je antwoord de woorden vraag en aanbod.
- Gebruik informatiebron 3.*
- 1p 9 Uit een onderzoek is gebleken dat vooral hoogopgeleide vrouwen gebruikmaakten van betaalde kinderopvang.
Hoeveel procent van de hoogopgeleide vrouwen koos in 2007 voor een betaalde vorm van oppas of opvang?
- A 10%
 - B 20%
 - C 30%
 - D 40%
 - E 60%

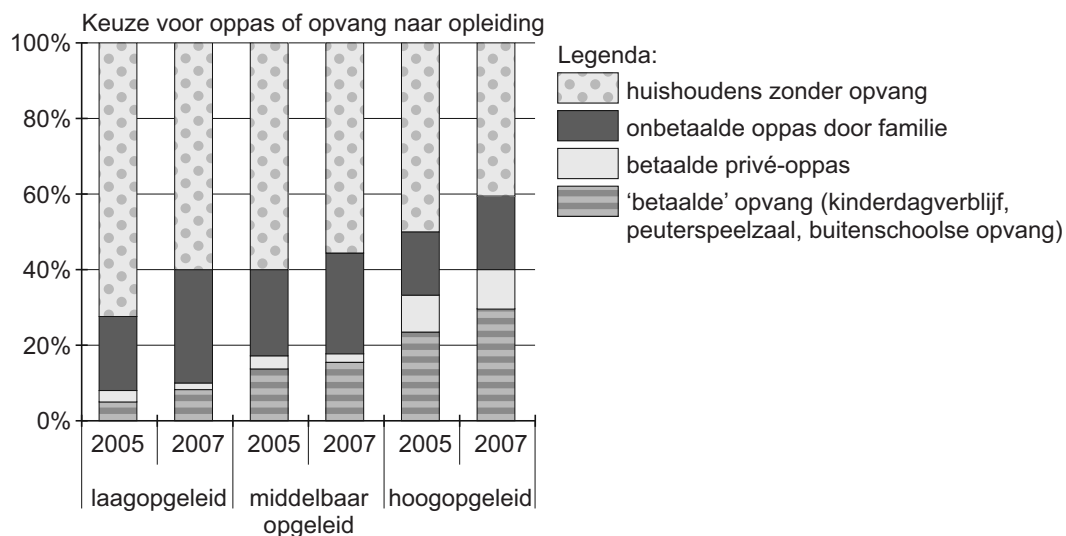
Gebruik informatiebron 4.

- 1p 10 Naast een lagere arbeidsdeelname door vrouwen is een ander probleem dat in het bedrijfsleven weinig vrouwen een topfunctie hebben. Dit probleem wordt vaak het glazen plafond genoemd. Uit een onderzoek bij bedrijven bleek dat in slechts 2% van de bedrijven de directie volledig uit vrouwen bestond.
- Bij hoeveel procent van de ondervraagde bedrijven bestond de directie voor minder dan de helft uit vrouwen?
- A 1,4%
 - B 10%
 - C 14%
 - D 75%
 - E 86%
- 2p 11 In Noorwegen moeten beursgenoteerde bedrijven minimaal 40% vrouwen in de directie hebben. In Nederland zijn de meningen verdeeld over een dergelijke maatregel. Ook sommige vrouwen in de top van het Nederlandse bedrijfsleven zitten er niet op te wachten.
- Geef een argument voor en een argument tegen het instellen van een verplicht minimumpercentage vrouwen in de directie.

De arbeidsmarkt voor vrouwen

informatiebron 3

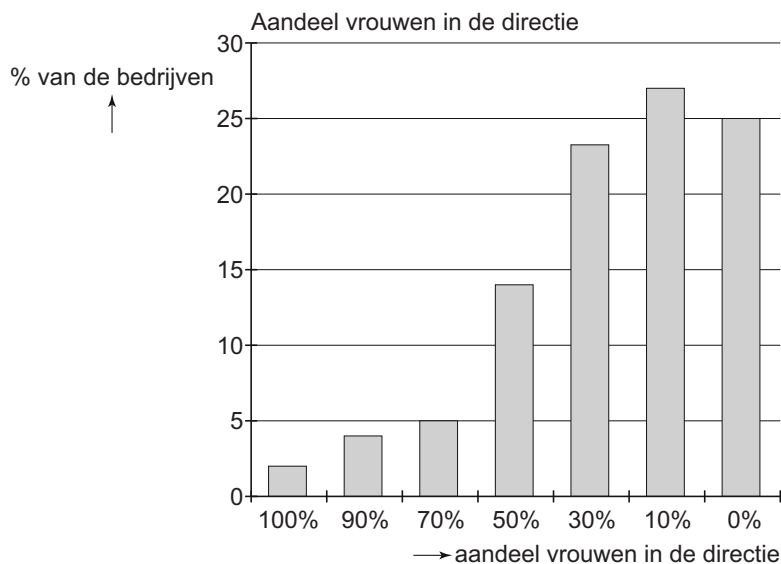
Keuze van werkende vrouwen voor oppas of opvang naar opleiding

bron: CBS

informatiebron 4

Het aandeel vrouwen in de directie

Wie pikt er een graantje mee?

Bij de beantwoording van de vragen 12 tot en met 17 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

Droogte zorgt voor stijgende graanprijzen

De productie van graan is belangrijk als grondstof voor menselijk voedsel en als voedsel voor dieren. Door de bevolkingstoename en toenemende welvaart in landen als China en India neemt de consumptie van vlees toe. Voor een kilo kip is drie kilo voer nodig en voor een kilo rundvlees vijf kilo. Daarom is steeds meer landbouwgrond nodig voor de productie van veevoer. Ook het gebruik van biobrandstoffen zorgt voor een grotere vraag naar landbouwgrond.

naar: Trouw, 2010

Gebruik informatiebron 5.

- 1p 12 Een groot gedeelte van de graanproductie gaat op aan veevoer.
→ Bereken in een decimaal hoeveel procent van de totale productie van graan in 2009 wordt gebruikt als voedergranen.
Schrijf je berekening op.
- 1p 13 Doordat veel landbouwgrond wordt gebruikt voor de productie van veevoedergewassen, stijgen de prijzen van granen.
Hieronder staan drie verschijnselen.
1 meer vraag naar landbouwgrond
2 prijs van landbouwgrond stijgt
3 stijgende kosten worden doorberekend
In welke regel staan deze verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A de vraag naar veevoeder stijgt → 1 → 2 → 3 → stijgende graanprijzen
B de vraag naar veevoeder stijgt → 1 → 3 → 2 → stijgende graanprijzen
C de vraag naar veevoeder stijgt → 2 → 1 → 3 → stijgende graanprijzen
D de vraag naar veevoeder stijgt → 2 → 3 → 1 → stijgende graanprijzen
E de vraag naar veevoeder stijgt → 3 → 1 → 2 → stijgende graanprijzen
F de vraag naar veevoeder stijgt → 3 → 2 → 1 → stijgende graanprijzen

- 1p **14** Een andere oorzaak voor de forse prijsstijgingen moet gezocht worden in de droogte die heerste in het Zwarte Zeegebied (Rusland). Dit gebied is van oudsher een leverancier van onder andere graan. In Rusland was een hittegolf oorzaak van een mislukte graanoogst.
De Russische overheid heeft een exportverbod voor graan aangekondigd om te voorkomen dat de prijzen in Rusland zelf verder gaan stijgen.
→ Verklaar waarom een exportverbod binnenlandse prijsstijgingen kan voorkomen.
- 1p **15** De laatste jaren was de prijs van graan juist laag. Veel graanproducerende landen in de Europese Unie (EU) stelden als oplossing voor dit probleem voor: het gezamenlijk instellen van importheffingen op bijvoorbeeld tarwe en rijst uit landen van buiten de EU.
→ Noem een nadeel voor de Europese consument van importheffingen.
- 1p **16** Er worden voorstellen gedaan om het Europese landbouwbeleid na 2013 te hervormen. Er moet milieuvriendelijker en marktgerichter gewerkt worden.
Wat wordt bedoeld met marktgerichter werken?
A Boeren moeten de producten die ze produceren zelf naar de markt brengen.
B Boeren moeten producten verbouwen die ze zelf op de markt moeten verkopen.
C Boeren moeten producten verbouwen waar behoefte aan is.
D Boeren moeten zich laten omscholen tot marktkoopman.
- 1p **17** Het landbouwbeleid van de EU bestaat voor een deel uit exportsubsidies. Dit systeem van exportsubsidies belemmert een vrije handel. Vooral de ontwikkelingslanden hebben nadeel van dit beleid.
→ Verklaar waarom sommige ontwikkelingslanden nadeel van deze exportsubsidies hebben.

Wie pikt er een graantje mee?

informatiebron 5

Wereldproductie (mln. ton) van enkele granen 2006 - 2009

	2006	2007	2008	2009
tarwe	610	626	684	683
voedergranen	1.081	1.080	1.140	1.112
rijst	441	441	460	453
granen totaal	2.132	2.147	2.284	2.248

bron: Landbouw Economische Berichten 2010, LEI Wageningen

Slopen we het heilige huis of niet?

Bij de beantwoording van de vragen 18 tot en met 23 moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 6 en 7 in de bijlage.

Jan Bloemen moet zijn aangifte voor de inkomstenbelasting gaan doen. Jan heeft er niet zoveel verstand van maar gelukkig is buurman Ab Visser belastingdeskundige. Ze vullen ieder jaar samen het aangifteprogramma inkomstenbelasting in. Deze keer moet het aangifteprogramma van 2010 ingevuld worden.

- 2p 18 Hieronder staan twee beweringen over de inkomstenbelasting.
→ Geef van beide beweringen aan of ze juist zijn of onjuist.

- 1 Door de heffingskortingen wordt je belastbaar inkomen lager.
- 2 De ingehouden loonheffing verlaagt je belastbaar inkomen.

Doe het zo:

- 1 = juist / onjuist
2 = juist / onjuist

Jan heeft een eigen huis en dat heeft gevolgen voor de te betalen inkomstenbelasting. Ab heeft Jan opdracht gegeven om een aantal gegevens bij de hand te hebben als ze de aangifte gaan invullen. Jan heeft over 2010 de volgende gegevens verzameld:

WOZ-waarde	€ 250.000
hypotheeksom	€ 150.000
betaalde hypotheekrente	€ 10.000
betaalde aflossing op de hypotheek	€ 5.000

Gebruik informatiebron 6.

- 2p 19 Het belastbaar inkomen van Jan wordt beïnvloed door het bezit van het eigen huis en de hypotheek.
→ Met welk bedrag daalt of stijgt zijn belastbaar inkomen?
Schrijf je berekening op en vermeld erbij of het gaat om een daling of een stijging.

Gebruik informatiebron 7.

- 2p **20** Ab heeft uitgerekend dat Jan over 2010 een belastbaar inkomen heeft van € 75.000 en dat zijn heffingskortingen € 3.683 bedragen.
→ Welk bedrag moet Jan over 2010 aan inkomstenbelasting betalen na aftrek van de heffingskortingen?
Schrijf je berekening op.

Jan leest regelmatig in de krant dat de hypotheekrenteaftrek ter discussie staat. Sommige politieke partijen willen deze aftrek volledig afschaffen. Andere politieke partijen willen de hypotheekrenteaftrek beperken tot de maximale tariefschijf van 42%. Weer andere politieke partijen willen de hypotheekrenteaftrek ongewijzigd laten en roepen: "Kom niet aan ons heilige huisje." Jan vraagt Ab wat de gevolgen kunnen zijn van de aftrekbeperking.

Gebruik informatiebron 7.

- 1p **21** Stel dat de hypotheekrenteaftrek zo wordt beperkt dat het belastingvoordeel van de afgetrokken hypotheekrente maximaal 42% is. Heeft Jan in zijn huidige situatie voordeel of nadeel van deze beperking van de hypotheekrenteaftrek of maakt het voor hem niet uit?
A maakt niet uit, want hij kan evenveel rente aftrekken
B nadeel, want hij heeft minder belastingvoordeel
C voordeel, want hij heeft meer belastingvoordeel
D voordeel, want zijn belastbaar inkomen is nu hoger
- 2p **22** Jan is zeker geen voorstander van wijziging in de aftrekbaarheid van de hypotheekrente. Jan heeft het huis tien jaar geleden gekocht en de waarde van zijn woning is in totaal met € 100.000 gestegen. Jan verwacht dat het afschaffen van de aftrekbaarheid van de hypotheekrente zal leiden tot een waardedaling van koophuizen.
→ Geef een argument voor de mening van Jan.
- 1p **23** Ab vindt dat de afschaffing van de hypotheekrenteaftrek voor huizenbezitters samen moet gaan met de afschaffing van de huurtoeslag voor mensen met een huurwoning.
→ Ben jij voor of tegen afschaffing van de huurtoeslag als de hypotheekrenteaftrek afgeschaft wordt? Geef een argument voor je mening.

Slopen we het heilige huis of niet?

informatiebron 6

Tabel eigenwoningforfait

WOZ-waarde van de woning		eigenwoningforfait
meer dan	niet meer dan	
€ 0	€ 12,500	0 %
€ 12.500	€ 25.000	0,20 %
€ 25.000	€ 50.000	0,30 %
€ 50.000	€ 75.000	0,40 %
€ 75.000	€ 1.010.000	0,55 %
€ 1.010.000		€ 5.555 + 0,8% van de WOZ-waarde van de woning boven € 1.010.000

informatiebron 7

Tarieven box 1 (werk en woning)

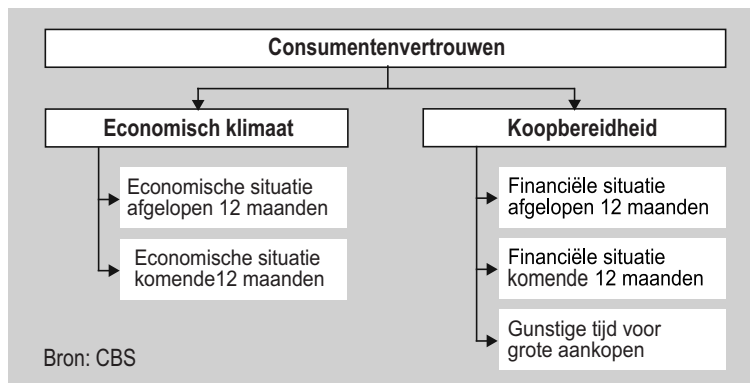
schijf	belastbaar inkomen uit werk en woning	tarief	he over totaal van de schijven
1	t/m € 18.218	33,45 %	€ 6.093
2	€ 18.219 t/m € 32.738	41,95 %	€ 12.184
3	€ 32.739 t/m € 54.367	42 %	€ 21.268
4	meer dan € 54.367	52 %	

Vertrouwen komt te voet en gaat te paard!

Bij de beantwoording van de vragen 24 tot en met 28 hoef je géén gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

In de jaren 2007 tot en met 2009 bevond Nederland zich in een economische crisis. Eén van de gevolgen hiervan was een daling van het consumentenvertrouwen.

Het consumentenvertrouwen wordt vastgesteld op basis van de antwoorden in een enquête op vijf vragen die gaan over het economisch klimaat en de koopbereidheid. Zie onderstaande tabel.

- 1p **24** Eind 2009 en in 2010 is de economische situatie weer enigszins verbeterd. Volgens economen was het voor economische groei toen wel noodzakelijk dat het consumentenvertrouwen zou gaan stijgen. Hieronder staan drie economische verschijnselen.
- 1 bestedingen nemen toe
 - 2 mensen zijn geneigd meer te kopen
 - 3 productie neemt toe
- In welke regel staan de verschijnselen in een zodanige volgorde dat ze de gedachtegang van deze economen goed weergeven?
- A** consumentenvertrouwen stijgt → 1 → 2 → 3 → economie groeit
B consumentenvertrouwen stijgt → 1 → 3 → 2 → economie groeit
C consumentenvertrouwen stijgt → 2 → 1 → 3 → economie groeit
D consumentenvertrouwen stijgt → 2 → 3 → 1 → economie groeit
E consumentenvertrouwen stijgt → 3 → 1 → 2 → economie groeit
F consumentenvertrouwen stijgt → 3 → 2 → 1 → economie groeit
- 2p **25** Naast het consumentenvertrouwen is het voor de groei van de economie ook van belang dat de rente niet te veel stijgt.
→ Geef een argument waarom een hogere rente de economische groei weer zal kunnen afremmen.
- 1p **26** Het consumentenvertrouwen is van belang voor producenten en de detailhandel, maar het is niet voor iedereen even belangrijk.
→ Leg uit waarom een supermarkt minder belang zal hechten aan het consumentenvertrouwen dan een elektronikawinkel.
- 1p **27** Eind 2010 waren het consumentenvertrouwen en het onderdeel 'oordeel over het economisch klimaat' verbeterd. Toch bleef de koopbereidheid laag.
→ Leg uit dat het mogelijk is dat de koopbereidheid laag bleef ondanks de stijging van het consumentenvertrouwen.
- 1p **28** Iedereen heeft er belang bij dat de koopbereidheid hoog is. De overheid kan deze beïnvloeden. Ze kan natuurlijk niet de lonen van iedereen verhogen, maar er zijn wel andere mogelijkheden.
→ Noem een maatregel die de overheid kan nemen om de koopbereidheid te laten stijgen. Leg ook uit waarom deze maatregel werkt.

De melkprijs zal blijven stijgen

Bij de beantwoording van de vragen 29 tot en met 35 hoef je géén gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Uit de krant:

De zuivelmarkt heeft zich de laatste maanden van 2010 flink hersteld. Ondanks de crisis van de afgelopen jaren zijn de vooruitzichten voor de lange termijn volgens de Rabobank goed. Nu het ergste van de economische crisis achter de rug lijkt, is de handel in zuivelproducten wereldwijd weer toegenomen.

“We zien vier dingen gebeuren”, zegt een deskundige van de Rabobank.

- 1 Supermarkten hebben hun zuivelprijzen verlaagd.
- 2 De groothandel heeft zijn voorraden aangevuld.
- 3 Kopers begeven zich weer op de wereldmarkt op zoek naar meer voorraad.
- 4 De productie in de ontwikkelde landen groeit nauwelijks meer.

“Hoewel er meer melk zal komen uit de minder ontwikkelde landen zal de prijs van melk gaan stijgen”, aldus de deskundige.

- 1p **29** In het krantenartikel staat dat de prijs van melk de komende tijd weer zal stijgen ondanks dat er meer melk op de wereldmarkt zal komen.
→ Leg uit hoe het mogelijk is dat de prijs van melk kan stijgen ondanks dat het aanbod toeneemt.

Ronald is een boer met 90 koeien. Een koe geeft per dag gemiddeld 30 liter melk. De inkomsten op de boerderij zijn afhankelijk van de melkprijs. Ronald kreeg in 2010 gemiddeld € 27,75 per 100 liter melk.

- 2p **30** Bereken de omzet van Ronald in 2010 (365 dagen).
Schrijf je berekening op.

Hier staan de bedrijfsgegevens van Ronald over 2011

omschrijving	bedrag	periode
omzet	€ 300.000	per jaar
inenting	€ 1.500	per maand
voer	€ 5.000	per kwartaal
stroomverbruik	€ 10.000	per jaar
diverse kosten	€ 180.000	per jaar

- 1p 31 Maak gebruik van de gegevens in de bovenstaande tabel.
→ Bereken de nettowinst van Ronald over 2011.
Schrijf je berekening op.
- 1p 32 Ronald vindt de nettowinst maar laag.
De bedrijfskosten op zijn boerderij zijn namelijk erg hoog. De kosten zijn onder te verdelen in variabele kosten en vaste kosten.
Welke kosten behoren tot de vaste kosten?
A afschrijvingskosten melkmachine
B inenten van koeien
C voer voor de koeien
- 1p 33 Ronald doet alles alleen op de boerderij. De koeien worden twee keer per dag gemolken en dat kost steeds drie uur. Ze worden gemolken door middel van een melkmachine. De koeien moeten ook nog gevoerd worden en er zijn nog heel veel andere werkzaamheden die uitgevoerd moeten worden. Ronald zou graag de arbeidsproductiviteit willen verhogen. Deze arbeidsproductiviteit wordt gemeten in liters melk per gewerkt uur.
Welke aanpassing zal de arbeidsproductiviteit per gewerkt uur doen stijgen?
A een snellere melkmachine gebruiken
B extra personeel aannemen
C het personeel langer laten werken
D minder koeien gaan houden
- 1p 34 De laatste jaren komen er steeds grotere melkstallen met soms wel duizend koeien, waardoor het steeds moeilijker is geworden voor de kleinere boeren om hun bedrijf voort te kunnen zetten. De grotere stallen kunnen de melk tegen lagere kosten produceren.
→ Leg uit hoe boeren met grotere stallen tegen lagere kosten kunnen produceren.
- 1p 35 Vroeger stelde de overheid een minimumprijs vast voor de melk. Ronald zegt tegen zijn vader: "Zo'n minimumprijs was voor sommigen erg voordelig."
→ Voor wie was zo'n minimumprijs voordelig? Leg je antwoord uit.

Zuivere koffie!

Bij de beantwoording van de vragen 36 tot en met 41 moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 8 en 9 in de bijlage.

Koffie is een belangrijke grondstof in de wereld. Ongeveer 25 miljoen boeren in 80 landen leven van de opbrengst van hun koffieoogst. De afgelopen jaren, zeker eind 2010, hebben zij geen klagen: nog niet eerder was koffie deze eeuw zo duur. Maar de hoge prijs heeft ook schaduwkanten.

Volgens Roel Vaessen, secretaris van de European Coffee Federation, wordt ieder jaar gemiddeld 2 procent meer koffie gedronken. Het aanbod is momenteel krap. Droogte heeft namelijk in Latijns-Amerika de oogst aangetast. In Colombia hebben bovendien veel boeren de afgelopen jaren hun verouderde koffieplanten vervangen door nieuwe. Een jonge plant biedt pas een goede oogst na drie jaar. Daardoor had Colombia last van een lagere oogst.

naar: Fairtrade bijlage, Trouw, 23 oktober 2010

- 1p 36 In september 2010 kostte 1 pound (0,453 kilo) koffie gemiddeld 163 dollarcent. In september 2005 kostte een pound koffie 78 dollarcent.
→ Bereken in twee decimalen met hoeveel procent de prijs van een pound koffie is gestegen tussen september 2005 en september 2010.
Schrijf je berekening op.

1p 37 Naast andere marktinvloeden zoals mislukte oogsten, blijken speculanten verantwoordelijk te zijn voor de stijgende prijzen. Speculanten kopen grote partijen koffie op om ze later met winst door te kunnen verkopen. Hieronder staan vijf economische verschijnselen.

- 1 opkopen partij koffiebonen
- 2 prijzen op de wereldmarkt stijgen
- 3 partij koffie wordt opgeslagen
- 4 aanbod op de wereldmarkt daalt
- 5 partij koffie met winst verkopen

In welke regel staan de verschijnselen zo dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
- B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
- C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
- D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
- E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
- F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Op de koffiemarkt zijn steeds meer opkopers actief die werken voor producenten met een keurmerk. Voorbeelden van zo'n keurmerk zijn Max Havelaar en Utz Certified.

Uitgangspunt van deze keurmerken is Fairtrade, oftewel eerlijke handel. De koffieboeren ontvangen daardoor een minimumprijs. Deze prijs garandeert de koffieboeren een kostendekkend inkomen.

Gebruik informatiebronnen 8 en 9.

2p 38 Na een lange periode waarin de Fairtrade prijs op het niveau van de minimumprijs lag, is de wereldmarktprijs gestegen en ontvingen de producenten in de periode 2008 tot en met 2010 een premie boven op de wereldmarktprijs. De premie op de wereldmarktprijs wordt gebruikt om de boeren te laten investeren in nieuwe technieken.

→ Leg uit waarom de boeren midden 2010 eerder bereid waren om te investeren dan in de situatie vijf jaar daarvoor.

Gebruik informatiebron 9.

- 1p 39 In de informatiebron wordt een marktsituatie weergegeven. Hoe hoog is de minimumprijs van Fairtrade?
A 50 dollarcent
B 125 dollarcent
C 175 dollarcent
D 225 dollarcent
- 1p 40 Fairtradeproducenten organiseren vaak samen reclamecampagnes om Fairtradeproducten te promoten. Dit ondanks het feit dat deze producenten elkaars concurrenten zijn.
→ Noem een reden waarom Fairtradeproducenten, die elkaars concurrenten zijn, toch op deze manier samenwerken.

Uit onderzoek is gebleken dat consumenten die bekend zijn met het keurmerk, bereid zijn om 10 % meer te betalen voor Fairtrade producten. Prijzen liggen echter vaak nog hoger. Sommige consumenten hebben moeite met deze hogere prijzen getuige de onderstaande reactie op de site van Trouw naar aanleiding van de Fairtrade bijlage.

"Al die zogenaamde Fairtradeproducten, of het nu koffie, chocolade of bananen of wat dan ook is, zijn veel te duur. Daarom zou iedereen deze rommel moeten boycotten."

Janneke, Winterswijk op 25-10-2010, 15:42

- 2p 41 Vul de open plekken in als antwoord op de reactie op de website van Trouw. Maak bij (4) een duidelijke afweging.

Doe het zo:

Maak de volgende zinnen af.

Een nadeel van Fairtradeproducten voor de consument is 1,
maar een voordeel van Fairtradeproducten voor de producent is echter 2.

Ik vind dat we deze producten 3 (kies wel of niet) moeten boycotten, omdat 4.

Schrijf op je antwoordblad:

1 =

2 =

3 =

4 =

Zuivere koffie!

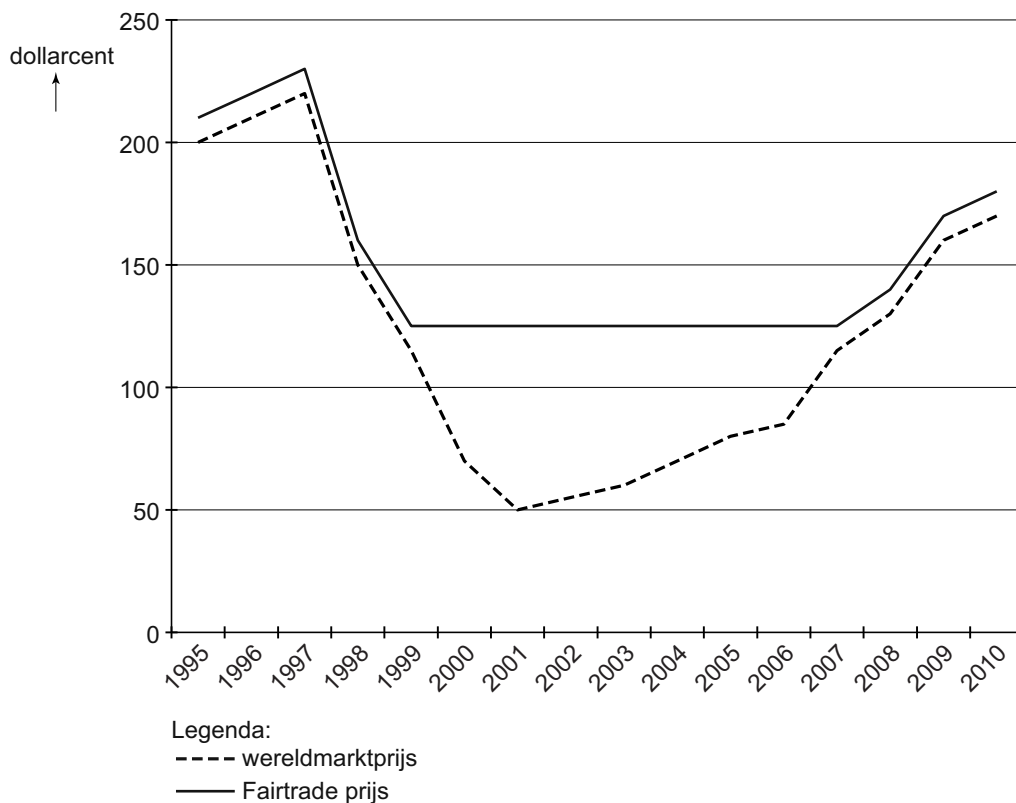
informatiebron 8

Prijsvorming Fairtrade

Fairtrade betaalt bovenop de wereldmarktprijs een vaste premie. Met de premie financiert de groep investeringen in nieuwe technieken en ook projecten voor de hele gemeenschap of het hele dorp, zoals scholen, infrastructuur en sanitaire voorzieningen. Als de wereldmarktprijs onder een bepaald niveau zakt, dan betaalt Fairtrade een minimumprijs die de kosten van duurzame productie dekt. Verder garandeert Fairtrade dat producenten en werknemers gelijke kansen hebben. Voor hetzelfde werk moet iedereen evenveel loon krijgen. Kinderarbeid is verboden en Fairtrade stelt milieueisen.

informatiebron 9

Gemiddelde koffieprijs per jaar in dollarcent per pound

Armer worden van werken

Bij de beantwoording van de vragen 42 tot en met 47 moet je soms gebruikmaken van informatiebronnen 10, 11 en 12 in de bijlage.

Mevrouw Derksen, 39 jaar, is gescheiden. Ze woont samen met haar twee kinderen Tanja (8 jaar), Toosje (9 jaar) en twee honden in een huurhuis. Mevrouw Derksen heeft tot twee jaar geleden gewerkt en inmiddels is haar WW-uitkering gestopt. Ze is nu afhankelijk van de WWB-uitkering, de wet werk en bijstand.

- 1p 42 Wat voor soort uitkering is de WWB en hoe wordt deze betaald?
- A een sociale verzekering betaald uit premies
 - B een sociale verzekering betaald uit belastingen
 - C een sociale voorziening betaald uit premies
 - D een sociale voorziening betaald uit belastingen
- 1p 43 De WWB bedraagt voor alleenstaande ouders 70% van het minimumloon. Gehuwden en samenwonenden krijgen niet 2 x 70%, maar 100%. Dat komt omdat sommige kosten in verhouding lager worden als je met meer mensen in een huis woont.
- Leg uit dat sommige kosten in verhouding lager worden als je met meer mensen in een huis woont.
- Gebruik informatiebron 10 en 11.*
- 2p 44 Mevrouw Derksen heeft recht op zorgtoeslag. Ze wil graag weten of ze ook in aanmerking komt voor huurtoeslag. Ze betaalt € 400 huur per maand.
- Komt mevrouw Derksen ook in aanmerking voor huurtoeslag? Laat mede met behulp van een berekening zien waarom wel of waarom niet.

De gemeente Uitwellingerga, waar mevrouw Derksen woont, kent allerlei regelingen voor mensen die in de WWB zitten. Mevrouw Derksen is vrijgesteld van het betalen van gemeentelijke belastingen en ze krijgt korting op het lidmaatschap van verenigingen zoals de voetbalvereniging, waar beide kinderen lid van zijn.

Gebruik informatiebron 12.

- 2p 45 Het lidmaatschap van de voetbalvereniging bedraagt € 90 per kind per jaar.
→ Bereken het totale voordeel in euro's dat mevrouw Derksen heeft per maand vanwege de vrijstelling van belastingen (heffingen) en de korting op de contributie voor de voetbalvereniging.
Schrijf je berekening op.
- 1p 46 Uiteindelijk berekent mevrouw Derksen dat ze € 1.300 netto per maand overhoudt om te besteden. Het liefst zou mevrouw Derksen weer aan het werk gaan. Ze heeft een baan aangeboden gekregen tegen het minimumloon.
→ Noem naast geld twee andere motieven om te werken.

Mevrouw Derksen belt met het gemeenteloket dat over de uitkeringen gaat. Voordat ze haar baan aanneemt wil ze eerst weten welke financiële gevolgen dit zal hebben. De medewerker van het gemeenteloket waarschuwt mevrouw Derksen voor een koopkrachtafname ondanks dat het minimumloon hoger is dan haar uitkering. "Ik weet het mevrouw, het klinkt raar: u gaat meer verdienen maar houdt minder geld over. Dit heet nu de armoedeval," aldus de medewerker.

Gebruik informatiebron 11.

- 2p 47 Leg aan de hand van de informatiebron uit dat je bij een hoger loon minder geld kunt overhouden.

Armer worden van werken

informatiebron 10

Bijstandsnormen

De WWB kent landelijke normen voor mensen van 18 tot 21 jaar, van 21 tot 65 jaar en voor mensen die 65 jaar of ouder zijn.

Voor elk van deze groepen geldt een apart normbedrag.

- Voor gehuwden en samenwonenden tussen de 21 en 65 jaar is dat 100% van het minimumloon.
- Voor alleenstaande ouders tussen de 21 en 65 jaar: 70% van het minimumloon.
- Voor alleenstaanden tussen de 21 en 65 jaar: 50% van het minimumloon.

Het minimumloon op 1 juli 2010 bedraagt € 1.416,00 per maand.

informatiebron 11

Kan ik huurtoeslag in 2010 krijgen?

Voor de huurtoeslag moet uw huur lager zijn dan € 647,53 per maand. Bent u jonger dan 23? Dan ligt de grens op € 357,37 per maand. Bovendien mag uw inkomen niet te hoog zijn. Niet hoger dan € 21.450 per jaar als u alleenstaand bent, of € 29.125 als u samenwoont.

Kan ik zorgtoeslag in 2010 krijgen?

Om zorgtoeslag te krijgen, moet u 18 jaar of ouder zijn, de Nederlandse nationaliteit hebben, een Nederlandse zorgverzekering hebben en uw inkomen mag niet te hoog zijn. Niet te hoog betekent: lager dan € 33.743 per jaar. Als u een toeslagpartner hebt, mag uw inkomen samen maximaal € 50.000 per jaar zijn.

informatiebron 12

Tarieven gemeentelijke belastingen en kortingen op lidmaatschap

Afvalstoffenheffing 2010

huishouden	per maand	per jaar
1 persoon	€ 20,85	€ 250,20
2 personen	€ 22,64	€ 271,68
3 personen of meer	€ 24,46	€ 293,52

Hondenbelasting 2010

hond	bedrag per hond per jaar
eerste hond	€ 111,96
tweede hond	€ 175,44
derde hond en meer	€ 222,48

Kortingen

De korting op lidmaatschappen bedraagt maximaal € 150 per jaar per gezinslid. Deze wordt door de gemeente betaald.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.